

Miljöutskottet

Regeringens proposition till riksdagen om godkännande och sättande i kraft av avtalet inom ramen för Förenta nationernas havsrättskonvention om bevarande och hållbar användning av marin biologisk mångfald i områden utanför nationell jurisdiktion samt med förslag till lag om ändring av havsskyddslagen

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen om godkännande och sättande i kraft av avtalet inom ramen för Förenta nationernas havsrättskonvention om bevarande och hållbar användning av marin biologisk mångfald i områden utanför nationell jurisdiktion samt med förslag till lag om ändring av havsskyddslagen (RP 9/2025 rd): Ärendet har remitterats till miljöutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- lagstiftningsråd Sari Mäkelä, utrikesministeriet
- lagstiftningsråd Sara Viljanen, miljöministeriet
- specialforskare Laura Kaikkonen, Finlands miljöcentral
- marinexpert Vanessa Ryan, WWF Finland.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- justitieministeriet
- Naturresursinstitutet.

Inget yttrande av

- jord- och skogsbruksministeriet.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att riksdagen godkänner det i New York den 19 juni 2023 ingångna avtalet inom ramen för Förenta nationernas havsrättskonvention om bevarande och hållbar användning av marin biologisk mångfald i områden utanför nationell jurisdiktion till den del avtalet omfattas av Finlands behörighet. Regeringen föreslår också att havsskyddslagen ändras. Avtalet tillämpas på det fria havet och havsbottenområdet så som de definieras i havsrättskonventionen. I havsrättskonventionen avses med havsbottenområdet, i konventionstexten 'området', djuphavsbottenen utanför de till den nationella jurisdiktionen hörande ekonomiska zonen och kontinentalsockeln.

Betänkande MiUB 6/2025 rd

I avtalet finns bestämmelser om partskonferensens behörighet att inrätta områdesbaserade förvaltningsverktyg, såsom marina skyddade områden, och om ett förfarande för bedömning av miljökonsekvenserna i fråga om projekt som genomförs inom avtalets geografiska tillämpningsområde. Avtalet innehåller också bestämmelser om marina genetiska resurser i områden utanför nationell jurisdiktion och om fördelningen av nyttan från dem. Genomförandet av avtalet stöds genom bestämmelser som gäller uppbyggnad av utvecklingsländernas kapacitet och överföring av marin teknologi.

Genom avtalet inrättas ett sekretariat och vid sitt första möte fattar partskonferensen beslut om sekretariatets verksamhet och säte. Dessutom inrättas ett flertal underordnade organ som stöder konferensen. Organen finansieras genom fastställda bidrag av parterna. I avtalet finns också bestämmelser om en finansieringsmekanism med syftet att stödja de utvecklingsstater som är parter i avtalet i genomförandet av avtalet bland annat genom finansiering för kapacitetsuppbyggnad och överföring av marin teknologi. Finansieringsmekanismen består bland annat av en särskild fond till vilken de utvecklade parterna betalar årliga bidrag fram till dess att partskonferensen beslutar något annat och av Globala miljöfonden (Global Environment Facility).

En förutsättning för att avtalet ska träda i kraft är att 60 parter förbinder sig till avtalet. Avtalet har ännu inte trätt i kraft internationellt. I propositionen ingår ett förslag till lag om sättande i kraft av de bestämmelser i avtalet som hör till området för lagstiftningen samt ett förslag till lag om ändring av havsskyddslagen med de ändringar som följer av avtalet. Lagarna avses träda i kraft samtidigt som avtalet träder i kraft för Finlands del, vid en tidpunkt som föreskrivs genom förordning av statsrådet.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Regeringen föreslår att riksdagen godkänner avtalet inom ramen för Förenta nationernas havsrättskonvention om bevarande och hållbar användning av marin biologisk mångfald i områden utanför nationell jurisdiktion, det vill säga det så kallade BBNJ-avtalet¹, till den del avtalet omfattas av Finlands behörighet, en lag om sättande i kraft av avtalet samt ändringar i havsskyddslagen till följd av att avtalet godkännts. Dessutom föreslås att riksdagen godkänner att Finland gör ett sådant skriftligt undantag som avses i artikel 10.1 i avtalet och enligt vilket tillämpningen av bestämmelserna i avtalet inte omfattar användningen av marina genetiska resurser och digital sekvensinformation om marina genetiska resurser som samlats in eller tagits fram i områden utanför nationell jurisdiktion före ikraftträdandet av avtalet. Sammantaget anser utskottet att propositionen behövs och fyller sitt syfte. Utskottet tillstyrker propositionen utan ändringar, men med följande anmärkningar.

Genom BBNJ-avtalet fastställer man förfaranden för regionala havsskyddsåtgärder för det fria havet och preciserar det krav att bedöma verksamhetens möjliga effekter på den marina miljön som fastställs i FN:s havsrättskonvention i fråga om projekt som genomförs i områden utanför nationell jurisdiktion. Vidare fastställer man genom avtalet gemensamma regler för att samla in, an-

¹ The Agreement under the United Nations Convention on the Law of the Sea on the Conservation and Sustainable Use of Marine Biological Diversity of Areas beyond National Jurisdiction (BBNJ).

Betänkande MiUB 6/2025 rd

vända och fördela nyttan av marina genetiska resurser samt främjar ökad kapacitet bland utvecklingsländer och överföring av marin teknologi.

Avtalet tillämpas på det fria havet och havsbottenområdet så som de definieras i FN:s havsrättskonvention (FördrS 49/1996 och 50/1996). I havsrättskonventionen avses med havsbottenområdet, i konventionstexten 'området', djuphavsbottenen utanför de till den nationella jurisdiktionen hörande ekonomiska zonen och kontinentalsockeln. De ekonomiska zonerna för Östersjöns kuststater gränsar till varandra och det finns inget område utanför nationell jurisdiktion. Det tillämpningsområde som ligger geografiskt närmast Finland ligger i Ishavet och i nordöstra Atlanten.

Utskottet anser att BBNJ-avtalet är ett betydande steg för globalt havsskydd. Avtalet skapar ett ramverk för inrättandet av ett effektivt förvaltad nätverk av marina skyddsområden i havsområden utanför nationell jurisdiktion. Ikraftträdandet av avtalet är också nödvändigt för att uppnå det mål för havsskydd som fastställts i Kunming-Montrealramverket inom ramen för FN:s konvention om biologisk mångfald (s.k. CBD-konventionen, FördrS 78/1994). Målet är att 30 procent av världens hav ska vara skyddade fram till 2030, medan endast ungefär en procent av de marina områdena utanför nationell jurisdiktion är skyddade i dagsläget.

Under årtiondenas lopp har världshaven bundit en betydande andel av koldioxidutsläppen från mänsklig verksamhet, vilket har lett till havsförsurning. Försurningen har betydande effekter på den marina naturen och samtidigt på havens förmåga att ge människorna föda. Då den tekniska utvecklingen möjliggör ekonomisk verksamhet i djuphavsområden kan det leda till att nya användningsformer hos de internationella havsområdena utnyttjas, vilket utan reglering utöver försurning kan leda till hot mot det fria havets ekosystem. Därför är det med tanke på framtiden viktigt att få till stånd ramar för att inrätta ett nätverk av marina skyddsområden i områden utanför nationell jurisdiktion och att kräva miljökonsekvensbedömning av projekt i områdena.

De ändringar i havsskyddslagen som ingår i propositionen ålägger såsom avtalet kräver en skyldighet att anmäla verksamhet som gäller marina genetiska resurser härrörande från områden utanför nationell jurisdiktion och digital sekvensinformation om dem till clearing house-mekanismen enligt BBNJ-avtalet och att lagra insamlade marina genetiska resurser och digital sekvensinformation om dem i offentligt tillgängliga dataregister eller databaser. Enligt avtalet ska fördelningen av den eventuella monetära nytta som uppkommer som ett resultat av verksamhet i anslutning till marina genetiska resurser och digital sekvensinformation om dem skötas genom att avtalets utvecklade parter betalar bidrag till den särskilda fond som inrättas genom avtalet.

Enligt propositionen sköter Finlands miljöcentral (miljöcentralen) de myndighetsuppgifter som följer av den miljökonsekvensbedömning som förutsätts i BBNJ-avtalet. Miljöcentralen är redan i den gällande lagstiftningen tillståndsmyndighet enligt havsskyddslagen när det gäller finska medborgares eller finländska organisationers verksamhet på områden utanför nationell jurisdiktion. Det är ändamålsenligt att samordna uppgifterna i fråga om miljökonsekvensbedömning med denna befintliga uppgift. Myndighetskonsekvenserna av de tilläggsuppgifter som gäller miljökonsekvensbedömningen av finländska projekt har bedömts vara mycket små inom den närmaste framtiden. De nya uppgifter som genomförandet av avtalet medför för miljöcentralen och den interna organisation, utbildning och samordning som dessa förutsätter kan kräva ytterligare resurser, vars

Betänkande MiUB 6/2025 rd

belopp dock kan bedömas först i ett senare skede när de frågor som gäller genomförandet av avtalet har gått vidare även på internationell nivå.

Utskottet konstaterar att BBNJ-avtalet har godkänts i New York den 19 juni 2023 efter en lång beredningsprocess och att avtalet hittills har undertecknats av 111 stater inklusive alla EU:s medlemsstater och EU. BBNJ-avtalet träder i kraft 120 dagar efter dagen då den sextionde staten deponerar sitt åtagandeinstrument. EU och dess medlemsstater har ända från början sett avtalsprojektet som viktigt och talat för ett slutresultat som är så ambitiöst som möjligt med tanke på skyddet av den marina miljön. EU och dess medlemsstater strävar efter att ratificera BBNJ-avtalet före FN:s tredje havskonferens i juni 2025. Avsikten är att EU och så många som möjligt av dess medlemsstater deponerar sitt åtagandeinstrument samtidigt. Utskottet betraktar det som viktigt att avtalet snabbt träder i kraft och verkställs effektivt, så vid sidan av att slutföra Finlands egen ratificeringsprocess är det också bra att aktivt försöka främja andra länders ratificeringsprocesser före FN:s tredje havskonferens i Nice i juni 2025.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Miljöutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner avtalet i proposition RP 9/2025 rd till den del det hör till Finlands behörighet.

Riksdagen godkänner att det i artikel 10.1 i avtalet avsedda skriftliga undantag som avses i RP 9/2025 rd görs.

Riksdagen godkänner lagförslag 1 och 2 i proposition RP 9/2025 rd utan ändringar.

Helsingfors 3.4.2025

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Krista Mikkonen gröna
vice ordförande Pinja Perholehto sd
medlem Pauli Aalto-Setälä saml
medlem Marko Asell sd
medlem Noora Fagerström saml
medlem Petri Huru saf
medlem Christoffer Ingo sv
medlem Vesa Kallio cent
medlem Mai Kivelä vänst
medlem Hanna Kosonen cent
medlem Johan Kvarnström sd
medlem Merja Rasinkangas saf
medlem Tere Sammallahti saml.

Betänkande MiUB 6/2025 rd

Sekreterare var

utskottsråd Marja Ekroos.